

”Työvoimaa kyllä – pakolaisia ei” – korkeakouluopiskelijoiden maahanmuuttoasenteet

Ismo Söderling & Mika Uppa



Ismo Söderling toimi instituutin johtajana 1.1.2010-31.5.2015. VTM Mika Uppa toimi Siirtolaisuusinstituutissa korkeakouluharjoittelijana v. 2013.

Artikkelissa tarkastellaan suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden maahanmuuttoasenteita vuonna 2012 kerätyn Etnobarometri-aineiston perusteella. Hankkeen pääraportti ilmestyi vuonna 2013 tutkija Heli Sjöblom-Immolan toimesta. Aineisto kerättiin Webropol-kyselynä 13 korkeakoulusta, ja vastaukset saatiin kaikkiaan 14 568 opiskelijalta.

Ryhmittelyanalyysin perusteella opiskelijat sijoituivat viiteen eri asenneryhmään, joista suurin oli ”täysin positiivisten ryhmä”. ”Täysin kielteisten” ryhmä oli pienin, ja siihen kuului 11 % vastaajista. Ryhmien välillä havaittiin selkeä ero kansalaisuuden, kielen ja poliittisen kannan perusteella tarkasteltuna.

Asiasanat: Korkeakouluopiskelijat, maahanmuuttoasenteet, klusterianalyysi.

Johdanto

Vuoden 2014 lopussa Suomessa asui noin 310 000 vierasta kieltä puhuvaa. Vuodesta 1990 lähtien maahanmuuttajien määrä Suomessa on kolmetoistakertaistunut. Mielenkiintoinen havainto on, että suomen kieltä puhuvien määrä laski maassamme vuonna 2014 edelliseen vuoteen verrattuna – sama koski myös ruotsin kieltä puhuvia. Maamme väkiluvun kasvu onkin tulevaisuudessa yhä enenevässä määrin maahanmuuton varassa. Suomessa ovat voimistuneet äännet, jotka painottavat maahanmuuton vapauttamista erityisesti kolmansista maista tuleville työmuuttajille. Tämä ns. saatavuusharkinnan poistaminen oli keskeinen ajatus Borigin ja Vartiaisen ”Strategia Suomelle” –raportissa (emt. 2015). Samansuuntainen sanoma oli myös Myrskylän ja Pyykkösen raportissa ”Tulevaisuuden tekijät”. Huhtikuussa 2015 käytyjen eduskuntavaalien alla maahanmuutto esiintyi puolueiden vaali-ohjelmissa sangen niukasti. Ainoastaan perussuomalaisten puolue julkaisi omat maahanmuuttopoliittiset teesinsä (Söderling 2015a; Söderling 2015b).

Maahanmuuttoa ei ole nähtävä vain valtakunnallisena ilmiönä. On varsin hyvin tiedossa, että esimerkiksi Turun kaupungin tuleva väestönkasvu on lähes täysin riippuvainen kaupungin maahanmuuttoon liittyvästä vetovoimasta (Söderling 2015c).

Moniin muihin läntisiin maihin verrattuna Suomessa on vielä tällä hetkellä vähän maahanmuuttajia, mutta todennäköisesti tulijoiden määrä jatkossakin kasvaa voimakkaasti. Vuoden 2015 käytyjen eduskuntavaalien jälkeen käynnistettiin välittömästi hallitusneuvottelut kolmen suurimman puolueen kesken. Maahanmuuttopoliittinen työryhmälinjaus julkistettiin 13.5.2015 (Työryhmä 2015). Asiakirjan mukaan maamme maahanmuuttopoliitikassa ei tapahdu suuriakaan muutoksia, sillä pakolais- ja turvapaikkapolitiikan kohdalla menettely säilyy entisellään. Kolmansista maista tapahtuvaan työvoiman maahanmuuttoon liittyvää tarveharkintaa hieman lievennetään, sillä työllisyyden ja julkistalouden kannalta tärkeää erityisosajien muuttoa helpotettaneen jossain määrin (Työryhmä 2015).

Vaikka maaltamme jatkossakin mitä ilmeisimmin puuttuu selkeä maahanmuuttostrategia, jat-

kanee maahanmuutto siis kasvuaan. Siksi on tärkeää tietää, miten maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin Suomessa suhtaudutaan. Ensimmäinen Siirtolaisuusinstituutin toteuttama asennetutkimus tulevaisuuden potentiaalisten päättäjien mielipiteistä koskien maahanmuuttoa ja maahan muuttajia julkaistiin vuonna 2013 (Sjöblom-Immala 2013). Kyselyyn vastasi 14 568 opiskelijaa 13:sta korkeakoulusta. Kaikista vastanneista n. 1 100 oli ulkomaalais- taustaisia.

Etnobarometrin mukaan opiskelijat kannattivat selvästi enemmän työvoiman kuin pakolaisten maahanmuuttoa. Myönteisimmin vastaajat suhtautuivat länsimaalaisiin, korkeasti koulutettuihin ja hyvässä työmarkkina-asemassa oleviin tulijoihin. Ulkomailla asuminen ja erityisesti henkilökohtaisten maahanmuuttajakontaktien määrä näytti selvimmin olevan yhteydessä maahanmuuttomyönteisyyteen. Maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista kysyttäessä opiskelijat uskoivat maahanmuuton vahvistavan eniten maan kulttuuri- ja taide-elämää sekä yrittäjyyttä. Turvallisuuden puolestaan uskottiin heikkenevän eniten. Tärkeimpänä maahanmuuttajan kotoutumisen tukikeinona opiskelijat pitivät kielen ja kulttuurin opetusta. Kotoutumistukea ja -toimia he haluaisivat suunnata erityisesti yksin- tulleille alaikäisille ja turvapaikanhakijoille.

Tässä artikkelissa jatketaan Etnobarometrin aineiston käsittelyä. Tarkastelemme monimuuttuja- analyysin perusteella, millaisia asenneulottuvuuksia maamme korkeakouluopiskelijoissa löytyy. Suomessa on varsin harvakseltaan tutkittu asenteisiin liittyviä kysymyksiä. Magdalena Jaakkola (2009) selvitti lähinnä työvoimaministeriön toimeksian- nosta suomalaisten asenneilmastoa vuosina 1987–2007. Hänen mukaansa naiset, hyvässä sosioeko- nomisessa asemassa olevat, korkeasti koulute- tut, poliittisesti punavihreät sekä maahanmuutta- jia tuntevat suhtautuivat myönteisemmin maahan- muuttoon ja -muuttajiin Suomessa (Jaakkola 2009, 78–82). Työ- ja elinkeinoministeriö on myös toteut- tanut maahanmuuttoon liittyvän barometrin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

Heikki Ervasti on lukuisilla European Social Sur- vey -aineistoihin perustuvilla artikkeleillaan tarkas- tellut suomalaista asenneilmastoa läntisen Euroo- pan kontekstissa (vrt. Ervasti 2012; 2013). Samaa aineistoa ovat käyttäneet myös Söderling ja Kiive- ri (2015). Heidän mukaansa suomalaisten asenne- masto on parantunut vuosien 2010 ja 2012 välillä.

ESS-aineistoilla saadut tulokset osoittavat, että suo- malainen asenneilmasto kestää hyvin eurooppalai- sen vertailun. Samanlaisen tuloksen sai myös Min- na Säävälä (2008) usean maan Femage-hankkeessa. Myös EU-komission julkaisemassa Eurobarometris- sa Suomen asenneilmasto on tarkastelun kärjessä (vrt. esim. EU Commission 2012, 98).

Maahanmuuttokeskustelu on kärjistynyt länti- sessä Euroopassa sen jälkeen, kun Charlie Hebdo -lehteen tehtiin terrori-isku tammikuussa 2015. Is- kussa sai surmansa 17 henkeä. Vastaava isku toteu- tettiin Tanskassa kuukautta myöhemmin, jolloin kolme ihmistä menetti henkensä. Ranskassa hyök- käys tehtiin lehteen, joka on varsin ”räväkästi” har- rastanut islamiin liittyvää satiiria. Tapahtuma kielii eri uskonto- ja kulttuuriryhmien kärjistyneistä suh- teista. Suomi on ainakin toistaiseksi säästynyt et- nisiltä konflikteilta. On hyvin tiedossa, että taantu- mat ja köyhyys ovat usein etnisten vastakkainaset- telujen taustalla (vrt. Ervasti 2013; Söderling 2015d). Siksi on erittäin suotavaa, että mielipidetiedustelu- jen toteuttamista jatketaan tulevaisuudessakin.

Barometrien yhteiskunnallista merkitystä on tarkasteltu mm. Sjöblom-Immalan raportissa (2013, 6–7). Kyselyt tarjoavat valmistuessaan tietysti tie- toa. Niillä on myös merkitystä vuorovaikutuskanava- nana. Niinpä Siirtolaisuusinstituutin Etnobaromet- rin yhteydessä saatiin tuhansia avovastauksia, joi- den perusteella voitiin tunnistaa lukuisia muutto- liikkeeseen liittyviä erityisilmiöitä (vrt. Sjöblom-Im- mala 2013, 6)

Asenteet ja maahanmuutto

Herekin (1986) neo-funktionaalisen asenneteori- an mukaan kaikki asenteet ovat instrumentaalisia eli ne hyödyntävät niitä omaavia henkilöitä. Hän erottelee hyötynäkökulmasta asenteiden funktiot kahteen luokkaan. *Evaluatiivisesti* arvioiden asen- teen kohde voi tarjota henkilölle joko positiivisen tai negatiivisen miellelyhtymän, palkinnon tai ran- gaistuksen. Evaluatiivisia funktioita voi olla hänen mukaansa kolmenlaisia: ensinnäkin asenne voi olla kokemuserusteinen ja spesifinen. Tällöin tietyn ih- misryhmän edustajaa kohdellaan yksilönä ja hänes- tä mahdollisesti saatavaa hyötyä arvioidaan irral- laan hänen ryhmästään. Toisaalta asenteet voivat olla kokemuseräisiä ja kaavamaisia, jolloin asen- teen kohteen katsotaan edustavan ryhmäänsä, jo-

ka voi tarjota erilaisia hyötyjä tai olla vahingollinen asenteen omaavalle henkilölle. Kokemukset ryhmän edustajien kanssa ohjaavat tuleviakin kohtauksia heidän kanssaan. Kolmannessa vaihtoehdossa ei ole kyse aiemmista kokemuksista, vaan asenne perustuu tuleviin odotuksiin. (Herek 1986, 104–105.)

Herekin *ekspressiivisessä* funktiossa asenteen hyöty perustuu sen ilmaisuun, ja asenteen kohde toimii ainoastaan välikappaleena. Kyseinen funktio voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: sosiaaliekspressiivisessä funktiossa on kyse hyväksynnän hakemisesta omasta sosiaalisesta ympäristöstä. Arvo-ekspressiivinen funktio perustuu siihen, että tiettyjä arvoja ilmaisemalla määritetään omakuvaa sekä omaa sijaintia suhteessa tiettyihin ryhmiin. Kolmas funktio on puolustuksellinen, ja sen tarkoituksena on lievittää henkilön sisäisiä konflikteja ja ahdistuneisuutta. Tämä tapahtuu yleensä alitajuisesti. (Herek 1986, 105–106.)

Henkilö voi ilmaista samaa asennetta eri syistä eri tilanteissa. Asenteet voivat Herekin mukaan vaihdella kolmen tekijän mukaan: ensinnäkin henkilön luonteenpiirteillä on merkitystä. Niissä tulevat näkyviin hänen tarpeensa, arvonsa sekä suuntautumisensa ja suhtautumisensa ympäröivään maailmaan. Myös asenteen aihe eli tietyt ryhmät, objektit tai käyttäytyminen vaikuttavat asiaan. Jokin aihepiiri voi aiheuttaa monenlaisia asenteita. Esimerkiksi asenteet jotakin sairautta kohtaan voivat liittyä itse sairastuneisiin henkilöihin tai vaikka siihen, pitäisikö valtion rahoittaa kyseisen sairauden tutkimusta. Kolmantena vaikuttavana tekijänä on tilanne, jossa asenne aktualisoituu.

Tilanteet ovat hetkellisiä sosiaalisia tapahtumia, joissa olennaista on aika, paikka, osalliset sekä se, mitä on tapahtunut ennen tilannetta ja mitä tapahtuu sen jälkeen. Koska ihmisen luonteenpiirteet ovat suhteellisen vakaita ja pysyviä, hänen asenteidensa muuttamisessa olennaista on niiden funktio, aihepiiri sekä tilanne, jossa ne ilmenevät. Esimerkiksi jos henkilö uskoo, ettei jostakin ryhmästä ole hänelle kuin haittaa, on tärkeää osoittaa hänelle myös ryhmästä mahdollisesti koituvia hyötyjä. (Herek 1986, 107–108, 111.)

Allportin (1954) *kontaktiteorian* mukaan ryhmienväliset kontaktit vähentävät stereotyyppiä. Kirjoittaja mainitsee neljä ehtoa ryhmien välisten ennakkoluulojen hälvenemiselle: ryhmien on ensinnäkin oltava tasa-arvoisessa asemassa, niiden on toimittava yhdessä, niillä on oltava yhteisiä ta-

voitteita ja lisäksi tarvitaan institutionaalista tukea, kuten lakeja. (Allport 1954, 274, 276, 281.) Pettigrew (1998, 75–76) ehdottaa viidettä ehtoa Allportin kontaktiteoriaan: eri ryhmiin kuuluvilla ihmisillä on oltava mahdollisuus muodostaa ystävyys-suhteita kontaktitilanteessa. Satunnaiset kontaktit eivät vielä riitä ennakkoluulojen poistumiseen.

Konfliktiteorian mukaan muiden ryhmien läsnäolo ja ennen kaikkea kiista rajallisista resursseista lisää epäluottamusta muita ryhmiä kohtaan ja vahvistaa oman ryhmän sisäistä solidaarisuutta (Putnam 2007, 142). Blumer (1958) tarkastelee artiklissaan ryhmienvälisiä suhteita ryhmäposition kautta, kollektiivisena prosessina. Hän kuvailee tilannetta hallitsevan ryhmän näkökulmasta. Tämä ryhmä 1) tuntee ylemmydentunnetta, 2) pitää alempi-arvoista ”rotua” olennaisesti erilaisena ja vieraana, 3) katsoo, että sillä on yksityisoikeus tiettyihin hyötyihin ja etuuksiin ja 4) pelkää ja epäilee, että alempi-arvoinen ”rotu” havittelee samoja hyötyjä ja etuuksia. Hallitseva ryhmä siis uskoo, että se on luonnostaan ylivertainen ja parempi kuin muut. Alempi-arvoinen ryhmä yhdistetään kielteisiin ominaisuuksiin, kuten epärehellisyteen, tyhmyyteen, laiskuteen ja moraalittomuuteen. Siihen kuuluvia ei pidetä ”meidän kaltaisina” ja heidät eristetään sosiaalisesti omasta ryhmästään. (Blumer 1958, 3–4, ”rotu”-sanassa olevat lainausmerkit ovat tämän artikkelin kirjoittajien.)

Brenner ja Fertig (2006) suorittivat pariakymmentä Euroopan maata koskevan tutkimuksen liittyen maahanmuuttoasenteisiin ja niiden syihin. Lähes kaikissa tutkimusmaissa vastaajan sekä hänen vanhempiansa korkea koulutus osoittautui olevan yhteydessä keskimääräistä positiivisempaan asenteeseen maahanmuuttajia kohtaan. Vastaajan vanhempien koulutuksella oli positiivinen vaikutus riippumatta hänen omasta koulutuksestaan. Koulutus vaikuttaa siis kahta reittiä. Sukupuolen, iän, asuinympäristön ja siviilisäädyn vaikutukset asenteisiin vaihtelivat maittain tai eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. (Brenner ja Fertig 2006, 19–20.) Myös O'Rourken ja Sinnottin (2006) tutkimus käsittelee lukuisia maita, pääasiassa Euroopasta. He havaitsivat, että mitä korkeampi ihmisen ammatillinen osaamistaso on, sitä vähemmän hän vastustaa siirtolaisuutta. Voimakas kansallistunne ja korkea ikä puolestaan ovat yhteydessä siirtolaisuuden vastustamiseen. Tutkijoiden mukaan on myös eroa siinä, kysytäänkö ihmisten mielipidettä maa-

hanmuuttajien tulemiseen yleisellä tasolla vai pakolaisten vastaanottamiseen: jälkimmäisiin suhtaudutaan myönteisemmin, ja lisäksi ihmisen ammatillinen osaamistaso ei vaikuta hänen pakolaismielipiteeseensä. (O'Rourke ja Sinnott 2006, 857.)

Ray (2012) tutki hollantilaisten alkuperäisväestöön kuuluvien korkeakouluopiskelijoiden asenteita muslimisiirtolaisia kohtaan. Hän havaitsi, että opiskelijat tukevat ajatusta monikulttuurisuudesta, eivätkä koe tulijoita uhkaksi Hollannin kansalliselle identiteetille tai kulttuurille. Siirtolaisten toivotaan kuitenkin integroituvan yhteiskuntaan mahdollisimman nopeasti.

Tutkimustehtävät

Tässä artikkelissa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisiin asenneryhmiin suomalaiset korkeakouluopiskelijat on jaettavissa ryhmittelyanalyysin perusteella tarkasteltuna?
- Asenneryhmien koot ja profiilit
- Miten eri taustatekijät ovat yhteydessä saattuihin asenneryhmiin? Ryhmittelyanalyysin perusteella saatuja ryhmiä tarkastellaan vastaajien poliittisen mielipiteen, kielen ja kansalaisuuden perusteella.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessa oli mukana siis 13 korkeakoulua, joissa vuonna 2011 opiskeli 61 % kaikista maamme yliopisto-opiskelijoista ja 38 % ammattikorkeakouluopiskelijoista. Kyselyyn vastanneista oli 78 % yliopistoista ja vastaavasti reilu viidennes ammattikorkeakouluista. Vastaukset saatiin kaikkiaan 14 568 opiskelijalta.

Etnobarometrin aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä syksyllä 2012. Aineisto on esitetelty yksityiskohtaisesti varsinaisessa Etnobarometri-raportissa (Sjöblom-Immalla 2013, 24–26).

Artikkelin alkuvaiheessa analyysimenetelmänä käytetään klusteri- eli ryhmittelyanalyysiä, jonka avulla tutkittavat voidaan luokitella ominaisuuksiensa perusteella ryhmiin. Tavoitteena on, että ryhmät olisivat sisäisesti mahdollisimman yhtenäisiä, mutta poikkeaisivat toisistaan mahdollisimman paljon. Tavoitteena on siis jakaa havainnot mahdollisimman homogeenisiin ryhmiin analyysissä käy-

tettyjen muuttajien suhteen. Klusterianalyysiä voidaan pitää eräänlaisena "poikittaisena faktorianalyysinä": siinä missä faktorianalyysi ryhmittelee samankaltaisia muuttujia, klusterianalyysi pyrkii ryhmittelemään samankaltaisia tutkittavia (Nummenmaa 2011, 428).

Ryhmittelyanalyysin etuna on se, että menetelmä mahdollistaa esimerkiksi ristiintaulukoinnilla tapahtuvan jatkotarkastelun. Ryhmittelyanalyysin ryhmien eroja mitataan varianssianalyysillä. Eri muuttajien vaihteluvälit eivät saisi liiaksi poiketa toisistaan, muuten jokin muuttuja voi nousta analyysissä dominoivaan asemaan. Ryhmittelyanalyysin tyyppisessä menetelmässä voidaan tällaista dominointia vähentää standardoimalla muuttajien arvot z-pistemääriksi. Tällöin jokaisen tarkasteluun valitun 27 muuttujan keskiarvo on 0 ja keskihajonta 1. Standardoimisen kiistaton etu on se, että standardoinnin seurauksena jokaisen muuttujan vaikutus saatuun ryhmittelyratkaisuun on samansuuruinen.

Aineiston suuri koko liittyneenä onnistuneeseen iterointiin (ryhmittelyyn) on tuottanut vastaajista viisi ryhmää, jotka poikkeavat toisistaan kunkin analyysiin valitun muuttujan kohdalla erittäin merkittävästi. Klusterianalyysi voidaan toteuttaa kahdella tavalla – joko hierarkisena tai ns K-keskiarvoklusterointina. Keskiarvotarkastelussa tärkeimmät tulokset liittyvät varsinaiseen ryhmittelyyn (vrt. taulukko 1) ja sitä täydentävään varianssianalyysin ANOVA-tilastointiin (taulukko 2). ANOVA-tarkastelussa katsotaan, poikkeavatko eri klustereille (ryhmiin) sijoittuvat henkilöt toisistaan tilastollisesti merkittävästi kaikilla malliin otetuilla muuttujilla (Nummenmaa 2011, 432; Andrews 2005).

Tulokset

Ryhmittelyanalyysiin valittiin siis 27 muuttujaa, jotka voidaan jakaa viiteen komponenttiin (vrt. taulukkoa 1):

- Muuttujat 1–7 ovat *demografisia taustamuuttujia*, jotka liittyvät vastaajien väestö- ja perhetietoihin.
- Muuttujat 8–10 liittyvät vastaajien *elinoloihin* mittaamalla mm. ulkomailla asumista ja kuinka monta Suomessa asuvaa maahanmuuttajaa vastaaja tuntee henkilökohtaisesti.
- Kolmas kokonaisuus muodostuu kahdeksan muuttujan kysymyspatterista (muuttujat 11–18),

jolla selvitetään vastaajien *mielipidettä maahanmuuton vaikutuksista suomalaiseen yhteiskuntaan* (vaikutus mm. kansantalouteen, yrittäjyyteen, palveluhenkisyyteen jne., kts. taulukkoa 1).

d) Neljäs muuttajakokonaisuus käsittää kaksi, mutta sitäkin keskeisempää muuttujaa. Niillä mitataan vastaajien näkemystä siitä, paljonko Suomeen *tulisi ottaa pakolaisia* (muuttuja 19, taulukko 1) ja *toisaalta ulkomaalaisia työntekijöitä nykyiseen verrattuna* (muuttuja 20).

e) Viides ryhmä koostuu seitsemän muuttujan *kotoutumistuki-osiosta*. Kysymyksillä selvitetään vastaajien mielipidettä siitä, millaisille maahanmuuttajille kotoutumistukea ja erilaisia kotouttamistoimia tulisi suunnata.

Toimivan mallin saavuttamiseksi tehtiin 10 iteroinnin ryhmittelyanalyysi. Kunkin iteroinnin tavoitteena oli parantaa ja selkeyttää ryhmittelyä. Oli havaittavissa, että ryhmittely ei muuttunut enää 10. iterointikierron jälkeen.

Ensimmäisessä taulukossa ryhmät on järjestetty muuttujan 19 perusteella (lomakkeen kysymys: ”Paljonko Suomeen tulisi ottaa pakolaisia nykyiseen verrattuna? 1 = Paljon enemmän... 5 = Paljon vähemmän). Mitä pienempi muuttujan 19 z-arvo on (tässä tapauksessa negatiivisena -0.835), sitä myönteisempi on ryhmän suhtautuminen pakolaisten vastaanottoon. Mielenkiintoista kyllä, järjestys muuttujan 20 kohdalla (suhtautuminen työntekijöiden vastaanottoon) oli samanlainen (vrt. taulukko 1). Yleensäkin z-pistemäärä on sitä pienempi, mitä enemmän se ”kallistuu” kunkin muuttujan ensimmäisen vaihtoehdon suuntaan.

Klusteri-analyysin tulosten tarkastelu ryhmittäin

Täysin positiiviset suhtautuivat sekä pakolaisten että työntekijöiden vastaanottoon erittäin suopeasti (vrt. muuttajat 19 ja 20 taulukossa 1). Tähän ryhmään kuuluvat kokivat, että maahanmuutosta oli pelkkää hyötyä Suomen eri yhteiskuntapolitiikan lohkoille (muuttajat 11–18, miinusmerkki siis viittaa muuttujan ensimmäiseen eli positiiviseen vaihtoehtoon). Samoin ”täysin positiiviset” olisivat valmiita tarjoamaan kotoutumistukea kaikille maahanmuuttajaryhmille, erityisesti pakolaisille ja turvapaikanhakijoille (muuttajat 21–27). Ryhmään kuuluvissa oli vahvasti edustettuina yliopistot, nai-

set ja kaupunkilaiset. Samoin ”täysin positiivisissa” oli eniten vanhimpaan ikäryhmään kuuluvia. Ryhmän jäsenille oli tunnusomaista myös se, että heissä oli eniten ulkomailla asuneita, samoin he tunsivat eniten maahanmuuttajia. Tältä osin kontaktiteoria osoittaa voimansa (mitä enemmän maahanmuuttajakontakteja, sitä hyväksyvämmiin suhtaudutaan maahanmuuttoon).

Vastaajia pyydettiin vielä kirjoittamaan maahanmuuttoon liittyviä kommenttejaan. Yli 14 500:sta vastaajasta lähes 10 000 kirjoittikin näkemyksiään. Ryhmittelyanalyysin tulokset voitiin yhdistää teknisesti annettuihin kommentteihin. Seuraavassa ”täysin positiiviseen” ryhmään kuuluvan sitaatti (kunkin ryhmän esittelyn yhteydessä on vastaavanlainen sitaatti).

– *Maahanmuuttajat ovat hienoja ja viallisia ihmisiä kuin kaikki muutkin. Näin kokemuksesta. Mielestäni on järjetöntä, että maahanmuuttajien pitäisi todistaa olevansa parempia, lainkuuliaisempia ja tuottavampia kuin muut. Kyllä sosiaalipummi on sosiaalipummi ja rikollinen rikollinen synnyinmaastaan huolimatta. Joten mielestäni rajat voi hyvin avata kaikille, ei kenenkään tarvitse todistaa ”ansaitsevansa” kansalaisuutta ja maahanpääsyä sen enempää kuin suomalaistenkaan täällä tarvitsee. (Nainen, yliopisto, tapausnumero 4726)*

Valikoiden hyväksyvät suhtautuivat selkeästi myönteisemmin työntekijöiden kuin pakolaisten vastaanottoon – tästä tulee ryhmän valikoivuutta-painottava nimi. Ryhmään kuuluvat näkivät kyllä maahanmuuttoon liittyvät positiiviset vaikutukset (vrt. muuttajat 11–18 taulukossa 1), mutta esimerkiksi kotouttamiseen ei ryhmään kuuluvilta juurikaan herunut ymmärrystä ja sympatiaa (vrt. muuttajat 21–27).

Valikoiden hyväksyvät olivat taustaltaan yliopistolaisia, sukupuoleltaan miehiä ja taustaltaan kaupunkilaisia. Myös tähän ryhmään kuuluvilla oli kokemusta ulkomailla asumisesta ja tutuista maahanmuuttajista. Edelliseen ryhmään verrattuna ”valikoiden hyväksyvät” olivat keskimäärin nuorempia, toisaalta he pitivät tulojaan riittävinä selkeästi muita ryhmiä enemmän (muuttuja 8, taulukko 1).

– *Ei ole huonoja kokemuksia heistä. Kyllä heidän kanssaan selviää. (Mies, yliopisto, nro. 130).*

– *Ihan liikaa tukia, joka tappaa suuren osan kiinnostuksen työntekoon (Mies, yliopisto, nro. 212).*

Vaikka **epäröivät** suhtautuivat maahanmuuttoon torjuvasti, oli heidän asenteensa kuitenkin vä-

Taulukko 1: Asenneryhvät ja niiden muuttujakohtaiset z-pistemäärät.

	Ryhvät				
	Täysin positiiviset	Vallikoiden hyväksyvät	Epäröivät	Pragmatikot	Täysin kielteiset
Demografiset muuttajat (1–7):					
1. Opiskelupaikka: yliopisto - ammatikorkeakoulu	-,17390	-,16856	-,13720	,32133	,33753
2. Sukupuoli: nainen – mies	-,30450	,66647	-,32459	-,00194	,63241
3. Uskonto: valtauskonto – ei usko	,11145	,23504	-,14502	-,20346	,07426
4. Ympäristö: kaupunki - maaseutu	-,12441	-,17970	,20829	,14927	,05229
5. Äidin koulutustaso: peruskoulu - tutkijakoulutus	,08265	,02298	,07539	-,14684	-,12508
6. Isän koulutustaso: peruskoulu - tutkijakoulutus	,10629	,11076	-,02593	-,13318	-,14059
7. Ikäluokka: 1970-, 1980-, 1990-luvulla syntyneet	-,18952	-,03104	,27641	,08364	,10714
Elinolomuuttajat (8–10):					
8. Tulojen riittävyys: riittävät - riittämättömät	-,06241	-,20017	,08011	,14254	,08774
9. Asunut ulkomailla: ei asunut – on asunut	,29306	,07949	-,20496	-,20614	-,27907
10. Tunteeko maahanmuuttajia: ei yhtään – 10+	,26681	,18320	-,31102	-,18900	-,15387
Maahanmuuton vaikutukset (11–18):					
11. Kansantalouteen: vahvenee - heikkenee	-,63165	-,39813	,28657	,38915	1,20962
12. Yrittäjyyteen: vahvenee - heikkenee	-,54672	-,34529	,18940	,25847	1,19150
13. Palveluhenkisyteen: vahvenee - heikkenee	-,62203	-,25840	,21719	,35802	1,17536
14. Kulttuuriin ja tait.: vahvenee - heikkenee	-,59719	-,19601	,12509	,30542	1,27039
15. Turvallisuuteen: vahvenee - heikkenee	-,72100	-,08167	,37003	,48274	,79054
16. Suvaitsevaisuuteen: vahvenee - heikkenee	-,65201	-,14556	,17241	,45281	1,05409
17. Yhteisöllisyyteen: vahvenee - heikkenee	-,73123	-,08929	,27990	,44527	1,06087
18. Suomal. elämäntap.: vahvenee - heikkenee	-,54519	-,14897	,16933	,35609	,93343
Suhtautuminen vastaanottamiseen (19–20):					
19. Pakolaisia otetaan: enemmän - vähemmän	-,83595	,00494	,06343	,68190	1,15955
20. Työntekijöitä otetaan: enemmän - vähemmän	-,60234	-,30468	,23984	,24548	1,06888
Kotoutumistuen suuntaaminen (21–27):					
21. Pakolaisille: kyllä - ei	-,55883	,29145	-,54556	,54268	1,41002
22. Turvapaikanhakijoille: kyllä - ei	-,56772	,40872	-,56331	,42708	1,52824
23. Yksintulleille alaikäisille: kyllä - ei	-,46780	,45177	-,47775	,09714	1,46617
24. Paluumuuttajille: kyllä - ei	-,22495	,50445	,42159	-,72258	,25894
25. Työtä etsiville: kyllä - ei	-,33868	,36126	,21019	-,51844	,77214
26. Työssä oleville: kyllä - ei	-,19738	,49319	,45167	-,93457	,33303
27. Adoptiolapsille: kyllä - ei	-,21933	,58273	,27154	-,69318	,38693

hemmän jyrkkä, sillä muuttujien 19 ja 20 z-pistemäärät ovat sängen lähellä nollaa. Ryhmään kuuluvis- sa painottuivat seuraavat väestölliset piirteet: heis- sä oli keskimääräistä enemmän naisia, yliopistossa opiskelevia, maaseudulla kasvaneita ja nuoria. Nuo- resta iästä huolimatta ryhmään kuuluvien keskuu- dessa uskonnollinen painostus näkyi selkeästi.

Oletettavasti iästäkin johtuen ulkomailla asumi- nen ja maahanmuuttajien tunteminen oli vähäistä. Mielenkiintoinen havainto on myös se, että ”epä- röivät” eivät nähneet maahanmuutossa mitään positiivista, sillä kaikkien maahanmuuton vaikutus- ta mittaavien muuttujien (11–18) etumerkki on plus- merkkinen (eli asenteet maahanmuuton vaikutus-

ten osalta kallistuvat kielteisiksi). Ryhmästä tulee vaikutelma, että he olivat omaksuneet maaseutujen pienyhteisöissä eläneiden periaatteellisen elämäntavon. Tätä vahvistaa myös oheinen sitaatti ryhmään kuulualta vastaajalta:

- *Kaipa sitä mieluummin korkeasti koulutettuja ja sekä työtätekeviä maahanmuuttajia ottaisi vastaan kuin sosiaaliturvaa hyödyntäviä koulutuksettomia ihmisiä. Mielestäni työnteko ja maahanmuuton motiivit ovat tärkeämpiä kriteereitä kuin esimerkiksi maahanmuuttajien kansallisuus. (Nainen, yliopisto, nro. 723).*

Neljänteen ryhmään kuuluvia kutsutaan **pragmaatikoiksi**. Pragmaattinen ihminen on yleensäkin käytännönläheinen. Tähän ryhmään kuuluvilla oli tunnusomaista opiskeleminen ammattikorkeakoulussa, uskonnollisuus ja vanhempien alhainen koulutustausta. Maahanmuutolla ei ryhmään kuuluvien mielestä ollut juurikaan positiivisia vaikutuksia (muuttajat 11–18), samoin suhtautuminen sekä pakolaisten että työvoimamaahanmuuttajien lisätuloon oli vähintäänkin nihkeää. Pragmaattisuus heijastui asenteissa kotoutumisen suuntaamiseen: jo maassa oleville työvoimamuuttajille, palaaajille ja ulkomaisille adoptiolapsille oltiin valmiita suuntaamaan kotoutumistukea. Sen sijaan pakolaisille ja turvapaikanhakijoille tässä suhteessa sympatiaa ei juurikaan herunut.

- *Jokaisen pitäisi olla tasa-arvoinen, myös maahanmuuttajien sekä SUOMALAISEN opiskelijan! Maahanmuuttajat saavat jo nyt enemmän tukea kuukaudessa kuin tavallinen suomalainen opiskelija. Käsittämätöntä... (Nainen, AMK, nro. 3)*

Täysin kielteisissä oli selkeästi keskimääräistä enemmän ammattikorkeakoulujen opiskelijoita ja erityisesti poikia. Vanhempien koulutustausta oli ”pragmaatikkojen” tapaan selvästi keskimääräistä heikompi. Myös ryhmään kuuluvien kansainvälinen kokemus oli vähäistä, sillä ulkomailla asumista ja maahanmuuttajataustaisia tuttuja mittaavat muuttajat (9–10) saivat alhaiset pistearvot.

Kielteisesti maahanmuuttoon suhtautuvat eivät nähneet maahanmuutossa juurikaan positiivista (11–18), samoin kotoutumiseen ei ollut ryhmään kuuluvien mielestä syytä juurikaan panostaa. Tässä yhteydessä on syytä painottaa, että kielteinen asenne kohdistui sekä työvoimamuuttajia että pakolaisia kohtaan.

- *Turhat turvapaikanhakijat ja ilmaistuella eläjät kokonaan pois (Mies, AMK, nro. 18)*

- *Nykymallilla jatkaminen ei ole missään mielessä järkevä ratkaisu, ellemme halua kokea Ruotsin ja Norjan tavoin versioitamme asutuskeskuksiin iskevistä Breivikeistä ja jihadistitsemurhaporjittajista. Olemme tähänkin asti tulleet kaikessa 10 v Ruotsia ja Norjaa jäljessä, ja niin tulemme tässäkin asiassa, jos ei mitään muuteta. (Mies, yliopisto, nro. 8281).*

- *Inget fel på invandringen så lång som det inte påverkar brott och allmän trygghet i Finland (Mies, AMK, nro. 14449).*

Tulkittaessa tuloksia varianssianalyysillä (ANOVA-tarkastelu), havaitaan, että kaikkien analyysiin valittujen muuttujien F-arvot ovat erittäin merkitseviä (vrt. taulukko 2, oikeanpuoleinen sarake). Korkeimmat F-arvot tulivat muuttujille 22, 21 ja 19. Kaikki em. muuttajat liittyivät pakolaisuuteen ja turvapaikanhakuun. Mielenkiintoinen havainto on sekin, että vanhempien koulutustaustalla on F-arvoilla tarkasteltuna vähiten merkitystä ryhmien muodostumisessa. Tulos antaa viitteen siitä, että kaiken kaikkiaan korkeakouluopiskelijoiden asenteet muodostuvat muualla kuin kotona. Tämä on helppo uskoa, sillä tässä aineistossa lähes 38 % ilmoitti äänestävänsä seuraavissa vaaleissa vihreitä. Vanhempiensa kohdalla luku tuskin on yhtä korkea.

”Täysin positiivisten” ryhmä on selkeästi aineiston suurin, sillä siihen kuuluu kolmannes vastaajista (vrt. taulukko 3). Vastaavasti ”täysin kielteiset” on tarkastelun pienin ryhmä, 11,7 %. Asiaa voi toki tulkita myös niinkin, että tulevaisuuden päättäjistämme joka kymmenes suhtautui täysin kielteisesti maahanmuuttoon.

F-testin tuloksia voidaan hyödyntää lähinnä kuvainnollisesti (”for descriptive purposes”). Tämä liittyy ryhmittelyanalyysin luonteeseen, jossa ryhmiin muuttajat valikoituvat siten, että ryhmien välinen varianssi valittujen muuttujien suhteen on mahdollisimman suuri, mutta yksittäiseen ryhmään valikoituneiden välillä varianssi on mahdollisimman vähäinen.

Mikäli kahta ensimmäistä ryhmää pidetään maahanmuuttoon suopeasti suhtautuvina, havaitaan, että lähes 50 % vastaajista asennoitui positiivisesti maahanmuuttoon. Vastaavasti skaalauksen kahteen viimeiseen ryhmään (pragmaatikkoihin, täysin kielteisiin) kuului ”vain” reilu neljännes vastaajista. Tuleva seurantabarometri kertoo aikanaan, mihin suuntaan kehitys tältä osin menee.

Taulukko 2: Ryhmittelyanalyysin tulokset ANOVA-tarkastelun perusteella

	Cluster		Error		F	Sig.
	Mean Square	df	Mean Square	df		
Demografiset muuttajat (1–7):						
1. Opiskelupaikka: yliopisto - ammatikorkeakoulu	149,268	4	,916	12426	162,876	,000
2. Sukupuoli: nainen – mies	521,376	4	,826	12426	631,210	,000
3. Uskonto: valtauskonto – ei usko	75,690	4	,978	12426	77,413	,000
4. Ympäristö: kaupunki - maaseutu	74,806	4	,978	12426	76,509	,000
5. Äidin koulutustaso: peruskoulu - tutkijakoulutus	27,645	4	,986	12426	28,043	,000
6. Isän koulutustaso: peruskoulu - tutkijakoulutus	33,702	4	,984	12426	34,267	,000
7. Ikäluokka: 1970-, 1980-, 1990-luvulla syntyneet	101,031	4	,932	12426	108,357	,000
Elinolomuuttajat (8–10):						
8. Tulojen riittävyys: riittävät - riittämättömät	39,849	4	,988	12426	40,315	,000
9. Asunut ulkomailla: ei asunut – on asunut	173,803	4	,944	12426	184,163	,000
10. Tunteeko maahanmuuttajia: ei yhtään – 10+	188,298	4	,912	12426	206,357	,000
Maahanmuuton vaikutukset (11–18):						
11. Kansantalouteen: vahvenee - heikkenee	1158,557	4	,630	12426	1839,454	,000
12. Yrittäjyyteen: vahvenee - heikkenee	942,974	4	,691	12426	1365,021	,000
13. Palveluhenkisyteen: vahvenee - heikkenee	1037,204	4	,664	12426	1562,240	,000
14. Kulttuuriin ja tait.: vahvenee - heikkenee	1036,010	4	,662	12426	1563,925	,000
15. Turvallisuuteen: vahvenee - heikkenee	994,380	4	,665	12426	1494,308	,000
16. Suvaitsevaisuuteen: vahvenee - heikkenee	983,845	4	,689	12426	1428,678	,000
17. Yhteisöllisyyteen: vahvenee - heikkenee	1131,280	4	,631	12426	1791,492	,000
18. Suomal. elämäntap.: vahvenee - heikkenee	723,182	4	,752	12426	961,797	,000
Suhtautuminen vastaanottamiseen (19–20):						
19. Pakolaisia otetaan: enemmän - vähemmän	1455,442	4	,538	12426	2704,875	,000
20. Työntekijöitä otetaan: enemmän - vähemmän	908,667	4	,696	12426	1304,906	,000
Kotoutumistuen suuntaaminen (21–27):						
21. Pakolaisille: kyllä - ei	1453,866	4	,507	12426	2866,336	,000
22. Turvapaikanhakijoille: kyllä - ei	1587,203	4	,473	12426	3353,413	,000
23. Yksintulleille alaikäisille: kyllä - ei	1275,516	4	,564	12426	2261,495	,000
24. Paluumuuttajille: kyllä - ei	583,662	4	,810	12426	720,934	,000
25. Työtä etsiville: kyllä - ei	562,262	4	,811	12426	693,546	,000
26. Työssä oleville: kyllä - ei	776,791	4	,743	12426	1044,883	,000
27. Adoptiolapsille: kyllä - ei	551,593	4	,820	12426	672,283	,000

Ryhmät vastaajien puoluekannan, kansalaisuuden ja kielen perusteella tarkasteltuna

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös heidän puoluekantaansa kysymällä ”Jos eduskuntavaalit järjestettä-

isiin nyt, mitä puoluetta äänestäisit?”. Puoluekannoilla oli selkeä yhteys ryhmien muodostumiseen. Vasemmistoliittoa ja vihreitä äänestävästä yli puolet kuului ”täysin positiivisten” ryhmään (vrt. taulukko 4). Khi-testin perusteella tulos (kuten muidenkin taulukoiden tulokset) on erittäin merkitsevä.

Taulukko 3: Ryhmien koot, %

Ryhmät	%	N
Täysin positiiviset	33.9	4 209
Valikoiden hyväksyvät	14.5	1 807
Epäroivät	23.9	2 977
Pragmaatikot	16.0	1 987
Täysin kielteiset	11.7	1 451
Yhteensä %, N	100.0	12 431

Perussuomalaisia äänestävästä yli 60 % kuului ”täysin kielteisten” ryhmään – tässä suhteessa ryhmään kuuluvien opiskelijoiden asenneilmasto oli siis vastakkainen verrattuna vihreitä ja vasemmistoliittoa äänestäviin. Toiseksi kielteisimpänä puolueena voitaneen pitää keskustaa, jota äänestäneistä joka kuudes (14.3 %) kuului ”täysin kielteisiin”. Muilla puolueilla ei ollut havaittavissa samanlaisia asennekeskittyymiä.

Taulukko 4. Ryhmät vastaajien puoluekannan mukaan, %

Äänestäisi seuraavissa vaaleissa	Täysin positiiviset	Valikoiden hyväksyvät	Epäroivät	Pragmaatikot	Täysin kielteiset	Yht. %	Yht. N
Kokoomusta	20.9	18.9	24.2	21.5	14.5	100.0	1 963
Sdp:tä	33.6	10.7	24.0	22.1	9.6	100.0	709
Perussuomalaisia	1.3	6.3	12.7	19.3	60.4	100.0	605
Keskustaa	18.9	9.0	34.2	23.6	14.3	100.0	556
Vasemmistoliittoa	53.9	13.3	22.4	7.6	2.8	100.0	1 418
Vihreitä	50.6	13.2	23.6	9.5	3.1	100.0	3 516
Ruotsalaista kansanpuol.	41.5	14.6	23.2	13.8	6.9	100.0	349
Kristillisdemograatteja	29.9	11.7	34.6	15.4	8.4	100.0	298
Yhteensä, %	37.6	13.5	23.8	14.5	10.6	100.0	
Yhteensä, N	3 538	1 275	2 243	1 364	994		9 414

$X^2 = 3135,87$ df = 28, p = .000

Taulukko 5. Ryhmät vastaajien kansalaisuuden mukaan, %

Kansalaisuus	Täysin positiiviset	Valikoiden hyväksyvät	Epäroivät	Pragmaatikot	Täysin kielteiset	Yht. %	Yht. N
Suomen kansalainen	33.7	13.7	24.9	15.8	11.9	100.0	11 802
Ei-Suomen kansalainen	36.7	29.6	6.7	19.4	7.6	100.0	629
Yhteensä, %	33.9	14.5	23.9	16.0	11.7	100.0	
Yhteensä, N	4 209	1 807	2 977	1 987	1 451		12 431

$X^2 = 201,24$ df = 4, p = .000

Taulukko 6. Ryhmät vastaajien äidinkielen mukaan, %

Äidinkieli	Täysin positiiviset	Valikoiden hyväksyvät	Epäroivät	Pragmaatikot	Täysin kielteiset	Yht. %	Yht. N
Suomi	33.1	13.6	25.0	16.1	12.2	100.0	11 046
Ruotsi	45.3	14.3	22.7	11.7	7.8	100.0	666
Muu kieli	37.3	29.1	7.9	18.6	7.1	100.0	719
Yhteensä, %	33.9	14.5	23.9	16.0	11.7	100.0	
Yhteensä, N	4 209	1 807	2 977	1 987	1 451		12 431

$X^2 = 252,31$ df = 8, p = .000

Kansalaisuuden perusteella tarkasteltuna havaitaan, että Suomen kansalaiset suhtautuivat maahanmuuttoon selvästi nihkeämmin kuin ei-Suomen kansalaiset (taulukko 5): kahteen positiivisimpaan ryhmään kuului Suomen kansalaisista 38 %, mutta ei-Suomen kansalaisista peräti kaksi kolmesta.

Äidinkielen perusteella tarkasteltuna ryhmien väliset erot olivat myös selkeitä: ruotsinkieliset opiskelijat suhtautuivat suomenkielisiä suopeammin maahanmuuttoon. Niinpä ruotsinkielisistä kuului lähes puolet (45 %) ”täysin positiivisten” ryhmään, kun taas suomenkielisistä kolmannes (taulukko 6).

Muunkieliset (eivät puhu suomea tai ruotsia) suhtautuivat myös positiivisesti maahanmuuttoon, tosin sillä erolla, että muunkieliset painottuvat selvästi ”valikoiden hyväksyvien” ryhmään.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Suomessa on sängen harvakseltaan tehty maahanmuuttoon liittyviä mielipidetiedusteluja. Vuonna 2013 valmistuneessa Siirtolaisuusinstituutin Et-nobarometrissa tarkasteltiin suomalaisten korkeakoululaisten asenneilmastoa. Tässä artikkelissa tarkastelua syvennettiin suorittamalla monimuuttujainen klusterianalyysi. Tällöin tavoitteena oli ryhmillä vastaajat erilaisiin asenneryhmiin.

Klusterointia voidaan pitää teknisesti ja temaatistisesti onnistuneena. Parhaaksi tulokinnan kannalta osoittautui viiden klusterin ja 10 iteroinnin malli. Klusterit olivat sisällöllisesti selkeästi erotettavissa ja tunnistettavissa. Samoin ryhmät voitiin kahden keskeisen asennemuuttujan perusteella (muuttajat 19–20) asettaa selkeään asenneulottuvuuteen: 1. Ryhmään kuuluvat suhtautuivat kokonaisvaltaisesti positiivisesti ja vastaavasti viidenteen kuuluvat täysin kielteisesti maahanmuuttoon.

Artikkelissa esitettiin kolme tutkimuskysymystä:

1) Millaisiin asenneryhmiin suomalaiset korkeakouluopiskelijat on jaettavissa ryhmittelyanalyysin perusteella tarkasteltuna?

Kahdessa positiivisimmassa ryhmässä (”täysin positiiviset” ja ”valikoiden hyväksyvät”) oli selkeästi yliopistossa opiskelemisella ja kaupunkilaisuudella merkitystä. ”Täysin positiivissa” oli naispainotus, ”valikoiden hyväksyvissä” taas miehillä oli painoarvoa. Kahdessa kielteisimmässä ryhmässä (”prag-

maatikot” ja ”täysin kielteiset”) oli amk-painotus, ”täysin kielteisissä” olivat miehet keskiössä.

Vanhempien koulutustaustalla oli F-testillä testattuna vähiten merkitystä ryhmiin jakautumisessa (toki ko. muuttajat saivat tilastollisesti erittäin merkitsevät arvot). Tältä osin tulos poikkeaa Brennerin ja Fertigin (2006) tuloksesta. Heidän mukaansa vanhempien koulutustausta oli keskeinen asenne-eroja selittävä tekijä.

Allportin (1954) kontaktiteorian kautta tuloksia voidaan tulkita hyvin; mitä pienempi on ryhmän z-pistemäärä (tässä tapauksessa: sitä enemmän tuntee maahanmuuttajia), sitä positiivisempi on ryhmän maahanmuuttoasenne.

O’Rourken ja Sinnotin (2006) mukaan suhtautuminen pakolaisiin on suopeampaa kuin muuttoon yleisellä tasolla. Tässä artikkelissa tulos poikkeaa O’Rourken ja Sinnotin havainnosta, sillä työvoiman maahanmuuttoon suhtauduttiin jokaisessa ryhmässä suopeammin kuin pakolaisten vastaanottoon.

2) Asenneryhmien koot ja profiilit olivat selkeästi eroteltavissa. Suurimman ryhmän muodostivat ”täysin positiiviset”, joita oli kolmannes vastaajista. ”Täysin kielteisiin” kuului 11 % opiskelijoista. Vaikka ryhmä olikin pienin, voidaan sitä pitää kohtuullisen suurena, koska tarkastelun kohteena lienee Suomen tuleva älymystö.

3) Lopuksi selvitettiin, miten eri taustatekijät ovat yhteydessä saatuihin asenneryhmiin? Ryhmittelyanalyysin perusteella saatuja ryhmiä tarkasteltiin vastaajien poliittisen mielipiteen, kielen ja kansalaisuuden perusteella.

Vihreitä ja vasemmistoliihtoa äänestävät osoittautuivat maahanmuuttomyönteisimmiksi. Selvästi omalla tasollaan maahanmuuttovastaisuudessa oli perussuomalaisia äänestävät: heistä 60 % kuului kielteisimpään ryhmään. Toiseksi kielteisimpiä olivat keskustaa äänestävät.

Suomen kansalaisten asenneilmasto oli selvästi nihkeämpi kuin muiden kansalaisuusryhmien. Kielellä havaittiin olevan myös selvä yhteys ryhmittelyyn: muita kieliä kuin suomea ja ruotsia puhuvat olivat selvästi positiivisimpia asenteiltaan. Ruotsia puhuvat (pääasiassa suomenruotsalaisia) olivat taas positiivisempia kuin suomea puhuvat. Suuresta aineistoista johtuen kaikki tulokset olivat khi-testillä testattuna erittäin merkitseviä.

Barometrien luonteeseen kuuluu, että tutkimus uusitaan tietyn ajan kuluessa. Tarkoitus onkin tehdä uusi kysely Siirtolaisuusinstituutin toimesta vuo-

den 2015 syksyllä. Tällöin on mielenkiintoista tarkastella, miten kovaksi kiihtynyt kansainvälinen ja kotimainen maahanmuuttokeskustelu heijastuu tuloksiin – jos heijastuu.

Kirjallisuus

- Allport, Gordon W. (1954): *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Andrews, Robert, L. (2015): Cluster Analysis. Objective: create clusters of items, individuals or objects that have similarity with the others in the cluster but with differences between clusters. Document created by Robert L. Andrews, April 2005, revised 2011 & February 2015.
- Blumer, Herbert (1958): "Race Prejudice as a Sense of Group Position." *Pacific Sociological Review* 1:1. 3–7.
- Borg, Anders & Juhana Vartiainen (2015): Strategia Suomelle. Valtioneuvostonkanslian julkaisusarja 5/2015. <http://vnk.fi/documents/10616/1095776/R0515-+Strategia+Suomelle.pdf/76ade217-f878-446d-be5c-6073d5c1efd3?version=1.0> Luettu 13.5.2015.
- Brenner, Jan & Michael Fertig (2006): Identifying the Determinants of Attitudes Towards Immigrants: A Structural Cross-country Analysis. Discussion papers. Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung, 33 p.
- Ervasti, Heikki (2012): Suomi neljänneksi maahanmuuttomyönteisin. MTV – ulkomaat. Julkaisu 11.02.2014 20:55. <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/suomi-neljanneksi-maahanmuuttomyonteisin/2800632> Luettu 13.5.2015
- Ervasti, Heikki (2013): "Pohjoismaat myönteisiä maahanmuutolle – Etelä- ja Itä-Euroopassa jyrkät asenteet". YLE-uutiset 9.1.2013. Haastattelu. http://yle.fi/uutiset/pohjoismaat_myonteisia_maahanmuutolle_-_etela-ja_ita-euroopassa_jyrkat_asenteet/6444219 Luettu 13.5.2015.
- European Commission (2012): Discrimination in the EU in 2012. Special Eurobarometer 2012. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_en.pdf Luettu 14.5.2015.
- Herek, Gregory (1986): The Instrumentality of Attitudes: Toward a Nefuncyional Theory. *Journal of Social Issues*, vol. 42, Issue 2, pp. 99–114.
- Jaakkola, Magdalena (2009): Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987-2007. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. https://www.google.fi/search?q=Jaakkola,+Magdalena+82009%29:+Maahanmuuttajat+suomalaisten+n%C3%A4k%C3%B6kulmasta.+Asennemuutokset+1987-2007%29.+Helsingin+kaupungin+tietokeskus,+Helsinki&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=SL5UVbrdHYW0sgH254CoAg Luettu 14.5.2015.
- Myrskylä, Pekka & Topias Pyykkönen (2015): Tulevaisuuden tekijät – Suomi ei pärjää ilman maahanmuuttoa. EVA-analyysi. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/01/Tulevaisuuden-tekij%C3%A4t.pdf> Luettu 14.5.2013.
- Nummenmaa, Lauri (2011): Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- O'Rourke, Kevin & Richard Sinnot (2006): The determinants of individual attitudes towards immigration. *European Journal of Political Economy* 22 (2006), 838–861.
- Pettigrew, Thomas F. (1998): "Intergroup Contact Theory" *Annual Review of Psychology* 49. 65–85.
- Putnam, Robert D. (2007). "E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century. The 2006 Johan Skytte Prize Lecture." *Scandinavian Political Studies* 30:2. 137–174.
- Ray, Kirsten (2012): Cultural Clash in the Netherlands? Exploring Dutch College Students' Attitudes toward Muslim Immigrant. *The California Geographer* 52, The California Geographical Society, 19–34.
- Sjöblom-Immala, Heli (2013): Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittava Etnobarometri 2013. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 49. Painosalama Oy. Turku.
- Säävälä, Minna (2008): Who are the foreigners and are there too many? In: Avramov, Dragana (ed.): Acceptance of Immigrants in Europe? Viewpoints about immigration and expectations towards foreigners in the Czech Republic, Germany, Estonia, Hungary, Austria, Poland, Slovenia and Finland. Berlin, Verlag Pro Business, pp. 67–82.
- Söderling, Ismo (2015a): Puolueiden eduskuntavaaliohjelmien ominaispiirteet ja painotukset – erityisesti maahanmuuttokysymys. Turun Paasikivi-Seurassa pidetty esitelmä 16.3.2015.
- Söderling, Ismo (2015b): Puolueista ei paljon apua maahanmuuttokysymysten pohdinnassa. ET-MU-blogi. <http://etmu.fi/puolueista-ei-paljon>

- apua-maahanmuuttokysymysten-pohdinnassa/ Luettu 13.5.2015.
- Söderling, Ismo (2015c): Turun kaupungin maahanmuuton tulevaisuus vuoteen 2030 mennessä – omavarais- ja muuttoliikemalleihin perustuva tarkastelu. Siirtolaisuus-Migration 1/2015, ss. 26–35 http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/siirtolaisuus-migration/2015_1.pdf Luettu 12.5.2015.
- Söderling, Ismo (2015d): Pitääkö uskonnosta vienoilla? Pääkirjoitus, Siirtolaisuus-Migration 1/2015. http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/siirtolaisuus-migration/2015_1.pdf Luettu 13.5.2015.
- Söderling, Ismo & Heidi Kiiveri (2015): Tolerance and Expectations in Finnish Attitudes about Im-

- migration in 2010 and 2012. In Press. To be published in: Leinonen, Johanna, Elli Heikkilä, Auvo Kostianen and Ismo Söderling (eds.): Participation, Integration, and Recognition: Changing Pathways to Immigrant Incorporation.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2013): Maahanmuuttajabarometri 2012. TEM raportteja 11/2013. Helsinki. http://www.tem.fi/files/35826/Maahanmuuttajabarometri2012_11_2013.pdf Luettu 13.5.2015
- Työryhmä: Hallitusneuvottelut 2015. Työryhmälinjauus 13.5.2015. Maahanmuuttopolitiikka. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1407704/Maahanmuutto-linjauus.pdf/c626bb18-e37e-4a39-b163-cc2e34d18502> Luettu 14.5.2015.

FinnForum XI –konferenssi järjestetään Turussa syksyllä 2016

Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaissukuisella väestöllä on pitkät perinteet yhteisille kokoontumisille, joista tunnetuimpia ovat FinnFest, FinnForum ja Kanadan Grand Finn Fest -juhlat. Näiden lisäksi on monia muita pienemmän mittakaavan tapaamisia, joissa perustana ei ole mikään aatteellinen, uskonnollinen tai poliittinen suuntaus. Edellä mainituista FinnFest ja Finnish Canadian Grand Festival ovat painottuneet suomalaisen kulttuurin esittelyyn, FinnForum keskittyy lähinnä tieteelliseen puoleen.

Vuonna 2013 Hancockissa, Michiganissa järjestettiin järjestyksessään 10. FinnForum-tapaaminen. Tämä jo perinteeksi muodostunut tieteellis- ja asiapainotteinen suomalaista sukujuurta oleville ja muillekin suomalaisuudesta kiinnostuneille suunnattu, yleensä kaksipäiväinen tapahtuma, on toteutettu vuodesta 1974 lähtien. Tilaisuudet on järjestetty hieman vaihtelevin väliajoin tarkastelemaan eri näkökulmista ulkosuomalaisuutta, yhteyksiä Suomeen, suomalaisen kulttuurin muotoja ja siihen liittyviä käsityksiä. Kokoontumiset ovat olleet tieteellispainotteisia ja heijastaneet siten kulloinkin ajankohtaisia etnisyyteen, siirtolaisuuteen ja ulkosuomalaisuuteen liittyviä ajankohtaisia tutkimuskysymyksiä. Kokouksiin on osallistunut viime vuosina arviolta n. 100 asiantuntijaa ja muuta kiinnostunutta. FinnForum on järjestetty aiemmin Suomessa kahdesti: vuonna 1984 Turussa ja vuonna 2001 Jyväskylässä. Turun tilaisuuden pääjärjestäjänä toimi Siirtolaisuusinstituutti.

Siirtolaisuus on elävä ilmiö, joka ajan saatossa tuottaa uutta tutkittavaa ja uusia tutkijoita. Siksi on perusteltua ryhtyä valmistelemaan FinnForum XI:n järjestämistä. Edelliseen liittyen Turun yliopiston eri yksiköiden (erityisesti Yleisen historian oppiaineen) ja Siirtolaisuusinstituutin aloitteesta on tarkoitus järjestää Turussa syksyllä 2016 seuraava FinnForum. Mukana järjestelyissä on myös Turun Suomi-Amerikka -yhdistys. Valmistelujen edetessä asiasta informoidaan laajemmin. Yhteyshenkilöinä toimivat:

- Turun yliopisto/yleinen historia: professori Auvo Kostianen: +358 40 517 4343 aukosti@utu.fi
- Siirtolaisuusinstituutti: tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, +358 400 695 452 elli.heikkila@utu.fi

Ismo Söderling